

Pedot pyhien piinaajina

MARKO JAUHIAINEN

Sekä Ilmestyskirjassa että Danielin profetioissa puhutaan ”pedoista”, jotka ovat selvästi antikristillisiä hahmoja. Siksi ne ja niiden salaperäiset identiteetit ovat aina kiehtoneet kristillistä seurakuntaa.

Ilmestyskirja haastaa lukijoitaan monin eri tavoin. Johanneksen tarkoituksena lienee ollut lähinnä kutsua uskovia uskollisuuteen, kestävyteen ja parannuksen tekoon, mutta monet ovat tarttuneet mieluummin hieman toisenlaisiin haasteisiin. Yksi suosituimmista on jo ensimmäisiltä vuosisadoilta lähtien ollut sen selvittäminen, kuka tai mikä on Ilmestyskirjassa esiintyvä ”peto”, joka tunnetaan parhaiten luvustaan 666.¹

Peto mielletään usein synonyymiksi antikristukselle, mutta Johanneksen profetia on moniulotteisempi. Ajatus Jumalan kansaa ahdistavasta pedosta löytyykin jo Vanhasta testamentista, missä Daniel näkee näyssä neljän pedon nousevan merestä yksi toisensa jälkeen.² Pedot edustavat yhtä aikaa sekä neljää eri valtakuntaa että niiden kuninkaita. Näistä valtakunnista ja niiden hallitsijoista viimeinen syyllistyy erityisen voimakkaaseen pyhien vainoon, mutta kohtaa lopunsa Ikiaikaisen saapuessa.

Vanhan testamentin peto-kuvaston lisäksi Ilmestyskirjassa voidaan nähdä vaikutteita myös juutalaisesta antimessias-ajattelusta, vaikka itse sana ”antikristus” esiintyykin Uudessa testamentissa ainoastaan Johanneksen kirjeissä. Testamenttien välisenä aikana juutalaisuudessa kehittyi kaksi erilaista antimessias-tyyppiä. Toinen oli ulkopuolinen, poliittinen johtaja, joka vastustaa Jumalaa ja hänen kansaansa. Toinen oli omista riveistä nouseva väärä opettaja tai väärä profeetta, joka pyrkii eksyttämään pyhät. Joissain teksteissä nämä kaksi tyyppiä näyttävät yhdistyvän yhdessä henkilössä, toisissa ne esitetään selkeästi erillisinä.

Johanneksen ilmestyksessä Danielin kirjasta tuttu peto-kuvasto ja ajatus kahdesta erilaisesta antimessias-hahmosta yhdistyvät kahdeksi pedoksi, jotka eri tavoin vainoavat pyhiä viimeisinä aikoina.

Poliittinen meripeto parodioi karitsaa

Ilmestyskirjan ensimmäinen peto nousee merestä ja on ulkonäöltään Danielin näkemien petojen

yhdistelmä.³ Tämä meripeto symboloi ensi sijassa poliittista ja sotilaallista valtaa, järjestystä tai instituutiota – ”valtiota”. Johanneksen käyttämät kuvat ovat kuitenkin usein monimerkityksisiä ja niinpä meripeto esitetään myös tuon poliittisen järjestelmän ylimpänä johtajana eli kristittyjen perinteisen ymmärryksen mukaisena antikristuksena.

Se, että merestä nouseva peto on lohikäärmeen eli Saatanan vastine messiaalle, käy ilmi siitä, kuinka se parodioi Karitsaa eri tavoin. Molemmilla on useita sarvia symboloimassa suurta voimaa. Molemmat saavat voiman, valtaistumisen ja vallan – Jeesus Isältään ja peto lohikäärmeeltä. Karitsa nousee kuolleista ja petokin on saanut kuolettavan haavan, josta se toipuu. Molemmat myös tavoittelevat maan asukkaiden palvontaa osakseen. Pedon ihmeellisen toipumisen johdosta ihmiskunta jakautuu lopulta kahtia: ne, jotka eivät palvo Karitsaa, palvovat petoa.

Viittaus pedon yllättävään toipumiseen voidaan alkuperäisessä kontekstissaan ymmärtää kahdella eri tavalla. Keisari Neron vuonna 68 tapahtuneen itsemurhan jälkeen alkoi liikkua huhuja, joiden mukaan hän ei olisikaan kuollut, vaan ainoastaan paennut itään partilaisten luo. Idästä hänen ajateltiin palaavan yhdessä partilaisten armeijan kanssa valloittamaan Rooma ja ottamaan valtaistuimensa takaisin. Koska Nero muistetaan erityisesti kristittyjen vainosta ja koska pakanatkin yleisesti pitivät häntä petomaisena hallitsijana, on helppo nähdä, kuinka Ilmestyskirjan alkuperäiset lukijat ovat voineet yhdistää kirjan kuvaukset pedosta legendaan Neron paluusta.

Toinen mahdollinen tapa ymmärtää pedon saama kuolettava isku on se, että Neron kuoleman jälkeen Rooman valtakunta joutui valtavaan myllerrykseen ja hetken näytti jo siltä, että se luhistuu. Se kuitenkin selviytyi ja jopa entistä voimakkaampana, joten monen on täytynyt ajatella, että ei ole olemassa mitään, joka voisi sen pysäyttää. Hetkellisesti siltä näyttääkin, sillä Johan-

neksen mukaan jopa pyhät annetaan meripeden valtaan.

Uskonnollinen maapeto haluaa palvontaa

Meripeto ei kuitenkaan voi tehdä yksin sitä mitä se tekee, vaan vaatii tuekseen ideologian, joka oikeuttaa sen toiminnan. Niinpä lohikäärmeen ja pedon muodostamaa satanallista kolminaisuutta täydentämään tarvitaan vielä toinen peto, joka nousee maasta. Tämäkin peto-symboli toimii kahdella eri tasolla: se edustaa samalla kertaa sekä uskonnollista järjestelmää että sen johtajaa, ”vääriä profeettaa”.

Uskonnollinen peto muistuttaa voimaltaan hieman Karitsaa, mutta puhuu kuin lohikäärme. Se toimii läheisessä yhteistyössä ensimmäisen pedon kanssa ja tekee jopa suuria tunnustekoja, jotta saisi ihmiset palvomaan tätä. Se saa myös kaikki ottamaan merkin, pedon nimen tai nimeä vastaavan numeron, joko otsaan tai oikeaan käteen. Tämäkin parodioi Jumalan toimintaa: Karitsan omat on merkitty otsaan laitetulla sinetillä.⁴

Uskonnollisen pedon ja poliittisen pedon yhteistyöllä oli pitkä historia jo Johanneksen aikana. Israelin historiassa kansan pahin vihollinen oli usein sen oma kuningas, joka hallitsi väärin profeettojen tukemana. Jeesuksen päävastustajina olivat fariseukset, jotka liittoutuivat herodilaisten kanssa päästäkseen eroon hänestä. Ristiinnaulitsemisen organisoivat juutalaisten ylimmät uskonnolliset johtajat ylipappi Kaifaan johdolla yhdessä roomalaisen poliittisen johdon eli Juudean maaherran Pilatuksen kanssa.

Johannes ei siis turhaan nähnyt vaarallisena sitä liittoa, mitä usein historian aikana on kristittyjenkin taholta tervehditty siunauksena. Lohikäärme on kuitenkin vielä tämän maailman ruhtinas ja niinpä tässä uskonnollis-poliittisessa symbioosissa teologia valjastetaan aina lopulta palvelemaan miekkaa, tai – mikä pahempaa – miekka teologiaa.

Väärä profeetta seurakunnan vakavin uhka

Johanneksella on kirjoittaessaan kaksi ongelmaa. Ensimmäinen on se, että seurakunnissa petoa ei välttämättä tunnisteta siksi, mikä se on. Kuinka maailman mahtavin poliittinen ja sotilaallinen järjestelmä – joka on taannut kansalaisilleen rauhan, lain ja järjestyksen, hyvät yhteiskunnalliset ja taloudelliset olot, ja paljon muuta hyvää – voisi olla *peto*, puhumattakaan sen arvostetusta ja kunnioitetusta johtajasta? Toisia valtioita ja poliittisia järjestelmiä on helppo demonisoida, vaan entäpä jos itse herääkin aamulla Babylonissa?

Johannes tarjoaa valtion virallisesta propagandasta poikkeavaa tulkintaa, jonka tarkoitus on havahduttaa kristittyjä näkemään ympäröivän yhteiskunnan todellinen luonne.

Mutta Johanneksella on toinenkin ongelma. Vaikka merestä nousevan pedon kuvaamiseen kuuluu paljon mustetta, on väärä profeetta kuitenkin vakavampi murhe kuin poliittinen messias tai valtiollinen järjestelmä. Peto ja sen miekka voi pahimmillaan tappaa vain ruumiin, mutta väärä profeetta voi opetuksillaan aiheuttaa vielä suuremman vahingon, sielun kadotuksen. Tilanne oli Johanneksen aikana vakava, sillä tällaisia vääriä profeettoja vaikutti seurakuntien sisällä.⁵

Väärän profeetan oppia voidaan kutsua ”kompromissin teologiaksi”. Sen mukaan uskovan on mahdollista seurata Jeesusta mutta tehdä kuitenkin samalla kompromisseja ympäröivän yhteiskunnan ja sen arvojen kanssa. Pyhiä ei vaadita suoraan kieltämään Jeesusta, kunhan he vain taloudellisista syistä ”kumartavat” petoa ja ottavat sen merkin. Mitä pahaa voisikaan olla esimerkiksi muodollisissa keisaria kunnioittavissa palvontamenoissa, jos ne kerran ovat edellytyksenä taloudelliselle toimeentulolle tai oman ammatin harjoittamiselle?

Johanneksen sanoma alkuperäisille kuuli-joille oli selvä. Huolimatta valtion tuottamista eduista ja sen kansalaisilleen tekemistä palveluista, se edustaa kuitenkin loppupelissä toisenlaista kuninkuutta ja toisenlaisia arvoja kuin Karitsa – eikä kukaan voi palvella kahta herraa. Luottaminen valtion kaikkivoipaisuuteen Jumalan sijasta, rahan väärä vaikutus omaan ja seurakunnan toimintaan, poliittisen ja hengellisen johdon epäterve kytkös – siinä petojen taustalla vaikuttavan lohikäärmeen aikaansaamia tilanteita, joista Ilmestyskirja haluaa meitä varoittaa.

Viitteet

- 1) Ilm. 13:18.
- 2) Dan. 7.
- 3) Ilm. 13:1-2; Dan. 7:1-7.
- 4) Ilm. 7:1-8; vrt. 14:1.
- 5) Ilm. 2-3.

Kirjallisuus

Bauckham, Richard: *The Climax of Prophecy*. Cambridge University Press. 1993.
Johnson, Darrell W.: *Discipleship on the Edge*. Regent College Publishing. 2004.

Pedon merkkiä tulkittu monin tavoin

Johanneksen mukaan ”pedon merkki” on ”pedon nimi tai sen nimen luku”, joka on 666 (Ilm. 13:17-18).⁶ Luvun merkitystä selvitellessään tutkijat ovat päätyneet kolmeen eri peruslähestymistapaan, jotka eivät välttämättä sulje toisiaan pois.

Ensimmäisen tulkinnan mukaan luku 666 kuvaa epätäydellisyyttä. Jos luku seitsemän kuvaa täydellisyyttä, niin luvun kuusi voidaan ajatella olevan vajaa tai epätäydellinen. Koska myös luku kolme kuvaa täydellisyyttä tai täyttä määrää, niin kolmen kuutosen voidaan ajatella kuvaavan täydellistä epätäydellisyyttä. Luku 666 siis puhuu siitä, että peto yrittää imitoida Jumalan työtä ja ottaa hänen paikkansa, mutta jää aina epätäydelliseksi yrityksissään.

Toinen tapa lähestyä lukua 666 on tutkia sen matemaattisia ominaisuuksia. Tutustuminen niin kutsuttuihin kolmiolukuihin, neliölukuihin ja suorakaidelukuihin paljastaa yhtä ja toista mielenkiintoista luvusta 666 ja sen suhteesta muihin Ilmestyskirjan lukuihin. Näyttää siis siltä, että pedon luku ei ole sattumanvarainen vaan on tarkasti valittu sen matemaattisten ominaisuuksien sa vuoksi.

Kolmas ja yleisin lähestymistapa perustuu *gematria*an, jonka tiedetään olleen käytössä jo ensimmäisellä vuosisadalla. Gematriassa jokaisella aakkoston kirjaimella on tietty numeroarvo, jolloin yksittäisistä sanoista tai lauseista voidaan sen kirjainten yhteenlaskujen tuloksena saada tietoa.

Gematrian ongelma on se, että se auttaa muuttamaan nimen numeroksi, mutta ei muuta numeroa nimeksi. Esimerkiksi sanan ”peto” lukuarvoksi kreikan kielellä tulee 666, mutta onko tuo Johanneksen esittämän arvoituksen ratkaisu? Paljon suositumpia ovatkin sellaiset nimet tai lauseet, jotka identifioivat pedon. Esimerkiksi ”keisari Nero” – toistaiseksi paras ensimmäinen vuosisadan kandidaatti – hepreaksi translitteroituna tuottaa luvun 666.

Pedon lukua tutkiessa on hyvä muistaa, että kaikki Ilmestyskirjan alkuperäiset lukijat kyllä tiesivät, kuka on Rooman hallitsija. Luvun tarkoitus ei siis ollut paljastaa petoa, vaan korkeintaan vahvistaa se, minkä muutenkin olisi pitänyt olla viisaalle yhteiskunnan havainnoijalle ilmeistä.